

навчанні, що зумовлені позицією батьків, які усвідомлюють переваги освіченої людини в сучасному світі. Проте після тривалих пропусків рівень знань, зазвичай, падає й успішність помітно знижується.

Таким чином, причин, за яких більшість ромів залишаються без освіти, багато. Однак подолати їх самотужки вони не в силі. На нашу думку, питання освіти ромських дітей, їх адаптації до освітнього розвивального середовища треба починати вирішувати саме з просвітницької роботи з батьками.

Список використаних джерел

1. Атрощенко Т.О. Особливості роботи вчителів початкової школи з ромськими дітьми / Т.О. Атрощенко // Вісник Черкаського університету. 2017. – № 5. – С. 14-19.
2. Гончарук І. Створення вчителем комфортних умов для адаптації першокласників до навчання у школі / Ірина Гончарук // Початкова школа. – 2013. – № 7. – С. 42-44.
3. Концепція «Нова школа. Простір освітніх можливостей» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/>. – 40 с.
4. Орлова О. Освіта ромів: вирватися із замкненого кола [Електронний ресурс] / О. Орлова // Правовий простір. – 2015. – Режим доступу: http://www.irf.ua/anevents/news/osvita_romiv_virvatisya_iz_zamknenogo_kola/

ЛАЛАК Н. В.,

МАКАРА Ж. М.

Мукачівський державний університет, Україна

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

В контексті сьогодення, коли життя вимагає від людини активної життєвої позиції та відповідальної дії у різних практичних ситуаціях, проблема формування соціальної компетентності молодших школярів є однією з пріоритетних. У Державному стандарті початкової освіти акцентується увага на важливості засвоєння учнями відповідно до вікових особливостей різних видів соціального досвіду та системи цінностей суспільства. Значущість цього питання визначена в Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти, в Концепції «Нова українська школа» [3] тощо.

Теоретичні аспекти становлення соціальної компетентності особистості розкриті в роботах Т. Байбери [1], І. Бега, Н. Бібик, Н. Гавриш, С. Данилейко, М. Докторович, І. Єрмакова, А. Зольні, Л. Лепіхової, А. Мудрика, О. Пометун [6], А. Флієра, В. Шахрай, А. Хуторського та ін. Вікові особливості формування соціальної компетентності молодших школярів досліджували: Н. Беккер, І. Зимня, Н. Калініна, І. Ніколаєску, О. Онопрієнко, О. Проценко, О. Савченко та ін. Цінними для нашого дослідження є погляди на означену проблему А. Макаренка, В. Сухомлинського [8].

Основою нової освітньої парадигми є формування компетентної особистості, здатної до соціальної активності та реалізації власних задумів. В своєму дослідженні ми дотримуємося позиції, що компетентність – це цілісна

здатність, яка поєднує у собі властивості особистості та індивідуальний досвід набутий у навчанні й діяльності, що потрібний для виконання певних дій та вирішення проблем у різних сферах життя. В Концепції «Нова українська школа» соціальна компетентність трактується як здатність до співпраці задля певного результату та вміння досягати компромісів [3]

Науковці поняття «соціальна компетентність» трактують по-різному. Зокрема: як інтегральну здатність, характеристику чи особистісне новоутворення; сукупність знань, умінь, навичок, цінностей, здібностей, соціальних мотивів, що забезпечують особистості ефективність (М. Гончарова-Горянська [2]), як здатність моделювати, корегувати та оцінювати свої дії та вчинки відповідно до соціальних норм, здатність особистості до взаємодії з соціальним середовищем та орієнтації в мінливих соціальних умовах (Р. Лейчук [4]); як процес соціалізації дитини, набуття нею соціального досвіду, адаптації до середовища та становлення її активності й свідомості (І. Ніколаєску [5]). На основі узагальнення різних підходів та ключових смислових одиниць, соціальну компетентність ми розглядаємо як інтегративну здатність особистості, яка формується в результаті соціалізації, та є системою, що включає в себе мотиви, цінності, соціальний досвід, здібності, знання та навички особистості, цілісність яких забезпечує ефективність взаємодії з іншими людьми, самостійність пошуку конструктивних рішень проблем у практичних життєвих ситуаціях, можливість швидкої адаптації до нових умов життя і самореалізації. Соціальну компетентність молодших школярів ми визначаємо як здатність учнів на основі набутих знань й особистісного досвіду відповідно до своїх вікових можливостей ефективно взаємодіяти з іншими та вирішувати соціальні проблеми, з якими вони зустрічаються у своєму повсякденному житті. Ця компетентність визначає здатність дитини до повноцінного життя в соціумі, вмінні адаптуватися до змінних умов середовища. Соціальна компетентність має інтегративний та системний характер, поєднує у собі інші компетентності, а також має свою внутрішню структуру. Науковці зазначають, що всі компетентності є соціальними (бо їх формування відбувається в суспільстві), але до соціальної компетентності можна віднести такі, як здоров'язберігаючу, громадянську, інформаційно-технологічну, соціальної взаємодії тощо [5].

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження та досвід педагогів-практиків дає підстави стверджувати, що формування соціальної компетентності молодших школярів відбувається як у процесі вивчення навчальних дисциплін, так і в позанавчальній роботі. Дитина, прийшовши до школи, прагне до взаємодії з іншими людьми, але через недостатність досвіду вона не завжди може знайти спільну мову з однокласниками. Тому вчитель повинен сформувати в дітей основні навички соціальної взаємодії, спілкування. Для успішної соціалізації педагогам потрібно створювати такі умови, які б забезпечували школярам можливість критично переосмислювати і відбирати те, що пропонує соціум. Головне – це набуття учнями соціального досвіду, який буде впливати на їх дії, вчинки, на формування бажань та інтересів, спрямовувати або стримувати їх активність, тобто впливати на свідомість.

Таким чином, етап молодшого шкільного віку супроводжується активною соціалізацією дитини, адаптацією до нових умов, набуття досвіду взаємодії з іншими людьми і в результаті поступовим розвитком соціальної компетентності.

Список використаних джерел

1. Байбара Т. М. Компетентнісний підхід в початковій ланці освіти: теоретичний аспект / Т. М. Байбара // Початкова школа. – 2010. – № 8. – С. 46–50.
2. Гончарова-Горянська М. Соціальна компетентність: поняття, зміст, шляхи формування в дослідженнях зарубіжних авторів / М. Гончарова-Горянська // Рідна школа. – 2004. – № 7–8. – С. 34–36.
3. Концепція «Нова школа. Простір освітніх можливостей» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/>. – 40 с.
4. Лейчук Р. М. Соціальна компетентність учнів: до проблеми визначення змісту і структури поняття / Р. М. Лейчук // Проблеми соціальної роботи : філософія, психологія, соціологія. – 2013. – № 2. – С. 160–166.
5. Ніколаєску І. О. Формування соціальної компетентності учнів загальноосвітньої школи відповідно до вимог нових державних стандартів : науково-методичний посібник / І. О. Ніколаєску. – Черкаси : ОПОПП, 2014. – 76 с.
6. Пометун О. І. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти / О. І. Пометун // Рідна школа. – №6. – 2015. – С. 65–69.
7. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти: посібник для вчителів і методистів початкового навчання / О.Я. Савченко. – 2-ге вид., доповн., переробл. – К.: Богданова А.М., 2009, - С. 146-155.
8. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 4 : Павлівська середня школа. Розмова з молодим директором. – 640 с.

ЛЕДНЕЙ В.Е.,
МОЛНАР Т.І.

Мукачівський державний університет, Україна

РОЛЬ НАОЧНОСТІ В СИСТЕМІ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

В освітньому процесі початкової школи важливо розвивати в учнів інтерес до навчання, спиратися на чуттєве сприйняття навчальної інформації, включати всі органи чуття при сприйнятті навколишнього світу. Чим різноманітніше чуттєве сприйняття навчального матеріалу, тим міцніше він засвоюється. Це досягається при широкому використанні наочних засобів на всіх етапах навчання. Наочність формує в учнів образні уявлення, а також поняття для розуміння зв'язків і залежностей, що є одним із найважливіших положень дидактики.

У педагогічній науці є чимало досліджень, присвячених проблемі використання наочності в освітньому процесі. Цією проблемою займалися класики педагогіки А. Дістервег, Я. Коменський, Й. Песталоцці, К. Ушинський та ін. Існують різні погляди щодо ролі засобів наочності та їх використання в освітньому процесі початкової школи. Одні вчені наголошують на необхідності використання засобів наочності на кожному уроці під час розгляду нового поняття (Л. Занков,

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>